

Vejen ved den nuværende Regerings Dannelse, noget, som Regeringen vel heller ikke selv tror, og som efter al Sandsynlighed kan vedblive endnu i Aaringer, finde vi den bedste Medicin imod ved at gennemføre en fuldt ud retfærdig Valgkredsordning, og bedst sker dette ved at faa gennemført en Grundlovsændring. Men der er Mening i først at tage Valgkredsordningen som en foreløbig Foranstaltning, navnlig fordi det Folke-ting, der skal vedtage Grundlovsændringen, bør være sammensat paa en Maade, som erkendes for at være en retfærdig Repræsentation for Befolkningen. Jeg kan tilføje, at Tanker af denne Art vare i den sidste Del af Ministeriet Holsteins Tid Genstand for Overvejelse indenfor dette Ministerium, og ogsaa af den Grund ligge disse Tanker os ikke fjernt.

Maa jeg saa sluttelig sige, at vi ønske aldeles ikke Ministeriets Død, vi ønske det for det første ikke af den maaske mindre ideelle Grund, at Hvervet i Virkeligheden under de nuværende Forhold er saa overordentlig ubehageligt, saa man særdeles gerne overlader det til politiske Uvenner, men dernæst ønsker jeg det heller ikke for, hvad jeg kan kalde den politiske Pædagogiks Skyld. Der er for en hvilken som helst Regering intet mere uudholdeligt end at have Modstandere, som ikke have prøvet, hvad det er at have Ansvaret. Det er en forfærdelig Ting, der er slet ingen Grænser for, hvad de kunne kræve, der er slet ingen Grænser for den Kritik, de maaske i de bedste Hensigter, maaske med den bedste Overbevisning af Verden øve overfor de Folk, der sidde ved Magten, og man kommer ikke udover det ad Ræsonnementets Vej. Det kan slet ikke nytte at ville overbevise saadanne ærede Modstandere om, hvilke Ting der er at tage Hensyn til, og hvilke uovervindelige Vanskeligheder der er. Det er saaledes her i Livet, at man skal have erfaret det, man skal have set det for at forstaa det og for igen at tage tilbørligt Hensyn dertil overfor andre. Jeg ønsker i meget høj Grad, at alle politiske Partier maa komme til at gøre saadanne Erfaringer, og ikke mindst, at det Parti, som nu sidder ved Magten, maa gøre det, for det er jo dog det Parti, som har været det mest vidtgaaende i sin Kritik overfor os andre. Jeg tror, der vil komme en mindre ram Tone i vort offentlige Liv, naar den Erfaring er gjort, og naar man ser, hvilke Konsekvenser man udsætter sig for ved en alt for vidtdreven Kritik, naar man selv skal tage Ansvaret

og ikke kan gennemføre det, man har bebrejdet sine Forgængere ikke at kunne gennemføre, og som det efter Sagens Natur er umuligt at gennemføre.

Allerede forekommer det mig, at den høje Regering maa have gjort visse gavnlige Erfaringer, at der maa være visse Ting i deres Repertoire — man undskyld mig dette Udtryk —, de komme til at stryge for en anden Gangs Skyld. Der er for det første det med det meget strenge parlamentariske Krav, dette, at det er saa forfærdeligt at sidde her i Tinget som Ministerium, naar man ikke havde et fast sammentømret politisk homogent Flertal at støtte sig til — det tror jeg ikke kommer igen. Dernæst er der saadan noget som de evige Fordømmelsesdomme. Endskønt maaske nok adskillige af de højtærede Ministre rent dogmatisk set ere Modstandere af evige Fordømmelsesstraffe, saa ere de det ikke i den politiske Verden, og de have jo udtalt mangen en evig Fordømmelse over den, som har gjort Ditten, eller den, der har gjort Datten, han kunde aldrig i Evighed regnes for en god Demokrat, ja, næsten ikke for et anstændigt Menneske. Mellem disse Ting, som kvalificerede til politiske evige Helvedsstraffe, var ogsaa det at have været med til Forliget i 1894 — det kommer heller ikke igen.

Saa er der dette med Skelnen mellem stort og smaat. Det er en ganske overordentlig nyttig Ting i Politik, næsten lige saa nyttig som at kunne skelne mellem muligt og umuligt. Det haaber jeg ogsaa, at den højtærede Regering vil lære, saadan som enhver Regering lærer det og kun lærer det gennem Praksis. Saa er der den evige Raaben paa Programmet. Gud maa vide, hvor mange Program-punkter Venstrereformpartiet har brudt, — ikke før 1905, da brød det naturligvis ingen Program-punkter — men efter 1905, da brød det efter de Herrers Mening ganske overordentlig mange, ja, det brød jo næsten et hver eneste Dag, ja, jeg ved ikke, men det var en aldeles uoverskuelig Række brudte Program-punkter, dette usalige Parti havde at se tilbage paa. Men det er jo saaledes med Programmer, at der er visse bærende Grundlinier i dem og visse Ting, som ere mere til en Side, visse Ting, der mere ere Udtryk for, hvad man i Øjeblikket synes er mest praktisk, mest hensigtsmæssigt, bedst, rigtigst, men som ikke kunne have Gyldighed for Evhighed. Men det er jo dejligt, naar man har Modstandere, der have saadan noget staa-